

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА**

Н.Е. Штомпель

Методичні вказівки
до практичних занять з дисципліни

“МІСТОБУДУВАННЯ”

(для студентів 1 курсу денної форми навчання освітньо-кваліфікаційного
рівня бакалавр галузі знань 0306 “Менеджмент і адміністрування”
напряму підготовки 6.030601 “Менеджмент організацій”)

Харків – ХНАМГ - 2009

Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни “Містобудування” (для студентів 1 курсу денної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр галузі знань 0306 “Менеджмент і адміністрування” напряму підготовки 6.030601 “Менеджмент організацій”) ./Укл.: Н.Е. Штомпель – Харків: ХНАМГ, 2009-38 с.

Укладач: Н.Е. Штомпель

Рецензент: В.Т. Семенов

Рекомендовано кафедрою містобудування,
Протокол №15 від 30.06.2009 р.

Вступ

В умовах сучасного розвитку місцевого самоврядування в Україні, під впливом світових тенденцій, пов'язаних з посиленням конкурентної боротьби між окремими міськими утвореннями й регіонами на тлі тотального поширення і застосування високих інформаційних технологій, територіальні громади міст України як ніколи мають потребу в кваліфікованих управлінських кадрах найвищого рівня підготовки, які здатні володіти широким колом питань. Одним з найважливіших питань розвитку системи місцевого самоврядування в Україні на сьогодні є проблема територіального розвитку українських міст, планування міських територій та містобудівного регулювання забудови.

У навчальних планах спеціальності “Менеджмент організацій місцевого самоврядування” певне місце закономірно відведено дисципліні “Містобудування”. Серед теоретичних аспектів дисципліни можна виділити: розробку і реалізацію містобудівної документації та інвестиційних програм розвитку населених пунктів і територій, розміщення будівництва житлово-цивільних, виробничих та інших об'єктів, формування містобудівних ансамблів і ландшафтних комплексів, зон відпочинку та оздоровлення населення, створення та ведення містобудівних кадастрів населених пунктів, захист життєвого та природного середовища від шкідливого впливу техногенних і соціально-побутових факторів, небезпечних природних явищ. Спеціалісти, які мають бажання присвятити себе діяльності в галузі менеджменту організацій місцевого самоврядування, повинні вивчити питання містобудівного розвитку міст, тому що від успішності оволодіння цією дисципліною та здатності знаходити правильні рішення, залежить якість життєзабезпечення населення міст України.

При викладанні дисципліни враховується її взаємозв'язок з рядом інших галузевих курсів: геодезія та геоінформаційні технології, будівлі і споруди, санітарна очистка міст, міський транспорт і дороги, управління

проектами, що дозволяє розглядати вказані галузеві питання синтетично в контексті всього міста в цілому.

Ці методичні вказівки мають за мету допомогти студентам в закріпленні теоретичних знань, отриманих на лекціях, набутті практичних знань, а також опануванні основних законодавчих та нормативних актів з містобудування та застосуванні їх на практиці.

Згідно з навчальним планом денної форми підготовки бакалаврів за напрямом підготовки 6.030601 “Менеджмент організацій” на практичні заняття за цією дисципліною відведено 32 години у другому семестрі. Таким чином, передбачено проведення 16 практичних занять.

Система оцінювання знань, вмінь і навичок студентів передбачає оцінювання всіх форм вивчення дисципліни.

Перевірку й оцінювання знань студентів викладач проводить в наступних формах:

1. Оцінювання роботи студентів у процесі практичних (семінарських) занять.
2. Проведення проміжного контролю.
3. Проведення модульного контролю.
4. Проведення підсумкового заліку.

Засоби контролю та структура залікового кредиту для студентів наведені в табл. “Засоби контролю та структура залікового кредиту”:

Таблиця – Засоби контролю та структура залікового кредиту

Види та засоби контролю (тестування, індивідуальні завдання)	Максимальна кількість балів, %
Поточний контроль зі змістовних модулів	
ЗМ 1.1. Загальна історія містобудування - тестування	20
ЗМ 1.2. Теорія і практика сучасного містобудування - тестування	20
ЗМ 1.3. Новітні тенденції у містобудуванні - тестування	20
Підсумковий контроль з модулю "Містобудування" Модульне тестування	40
Всього за модулем	100

Порядок поточного оцінювання знань студентів. Поточне оцінювання здійснюють під час проведення практичних (семінарських) занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Об'єктами поточного контролю є:

- 1) активність і результативність роботи студента протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни; відвідування занять;
- 2) виконання поточного контролю;
- 3) виконання проміжного контролю.

Оцінку "відмінно" ставлять за умови відповідності виконаного завдання студентом або його усної відповіді за усіма шістьма зазначеними критеріями.

Відсутність тієї чи іншої складової знижує оцінку. Контроль систематичного виконання практичних (семінарських) занять, оцінювання проводять за такими критеріями:

- 1) розуміння, ступінь засвоєння теорії і методології проблем, що розглядаються;
- 2) ступінь засвоєння матеріалу дисципліни;
- 3) ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядають;

4) уміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, вирішенні завдань, проведенні розрахунків при виконанні завдань винесених на розгляд в аудиторії;

5) логіка, структура, стиль викладання матеріалу в письмових роботах и при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації і робити висновки.

Контроль виконання поставлених задач при проведенні практичних занять здійснюється протягом семестру. За успішне та систематичне виконання поставлених завдань протягом трьох змістових модулів студент отримує оцінку «відмінно» або по 20 % за поточний контроль, якщо студент виконує поставлені завдання з відсутністю окремих розрахунків, які пояснюють вирішення завдання, то він отримує оцінку «добре» або по 15 % за поточний контроль, які враховують у відповідній сумі балів за кожний окремий змістовий модуль.

При оцінюванні практичних завдань увагу приділяють також їх якості і самостійності, своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу). Якщо якась із вимог не буде виконана, то оцінка буде знижена.

Проведення поточного контролю. Поточний контроль (тестування) здійснюється та оцінюється за питаннями, які винесено на лекційні заняття и практичні завдання. Поточний контроль проводять у письмовій формі після того, як розглянуто увесь теоретичний матеріал і виконані практичні (семінарські) завдання в межах кожної теми змістового модуля. За кожним змістовним модулем проводиться поточне тестування і кожному студенту виставляється відповідна оцінка за отриманою кількістю балів.

Проміжний модульний контроль. Проміжний модульний контроль рівня знань передбачає виявлення опанування студентом матеріалу лекційного модуля і вміння застосовувати його для вирішення практичної ситуації, здійснюють у вигляді тестування.

Після вивчення тем 1-3 (ЗМ 1.1) студенти виконують тестові завдання до першого змістового модуля. Відповідно, після вивчення тем 4-6 (ЗМ 1.2) - тестові завдання до другого змістового модуля.

Відповідно, після вивчення тем 7-8 (ЗМ 1.3) - тестові завдання до третього змістового модуля.

У відповідності до програми навчальної дисципліни „Містобудування” тестування проводять на останньому практичному занятті з кожного змістового модуля. Загальна тривалість тестів з модуля „Містобудування” – 1,5 година (по 0,5 години на опрацювання одного тесту з одного змістового модуля). Тестове завдання містить запитання одиничного и множинного вибору різного рівня складності. Для оцінювання рівня відповідей студентів на тестові завдання використовуються критерії оцінювання.

Для кожного тестового завдання розроблена шкала оцінювання, яка надається викладачем на розгляд студентів до проведення тестового контролю.

Тести для проміжного контролю обираються із загального переліку тестів за відповідними темами.

Проведення підсумкового письмового заліку з модулю. Умовою допуску до заліку є:

- сума накопичення балів за трьома змістовими модулями, яка повинна бути не менша, ніж 51 бал (за внутрішнім вузівським рейтингом або системою ESTC) або наявність позитивних оцінок з проміжного модульного контролю (за національною системою);

- обов’язковий захист практичних робіт з отриманням позитивної оцінки.

Залік проводять за результатами підсумкового письмового тестування.

Підсумкову оцінку з дисципліни виставляють в системі ECTS і в національній системі оцінювання результатів навчання згідно з методикою переведення показників успішності знань студентів Академії.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1. Поняття “містобудування”. Підходи у визначенні терміну. Порівняння цих підходів. Напрями містобудівної діяльності

Мета заняття: самостійне формулювання студентами цілей і завдань курсу, опанування містобудівної термінології, практичне закріплення знань стосовно суб’єктів та об’єктів містобудування, основних напрямів містобудівної діяльності.

Техніка проведення заняття: застосовується дві методики:

А. Методика “мозкового штурму” (надалі “brain storming”). Студентам пропонується колективно вдатися до генерування ідей, їх обговорення, порівняння аргументації, відбору найбільш оптимальних варіантів.

Б. Методика командного змагання. Студентам пропонується для виконання розділитися на дві чи більше команд (бажано не більше 6-7 чол. у кожній). Кожна команда повинна працювати над виконанням завдання самостійно. Після закінчення виконання завдання команди мають обговорити напрацьовані варіанти рішень та виявити недоліки в аргументації кожної з команд.

Запропоновані методики мають на меті серед іншого допомогти студентам отримати навички роботи в трудовому колективі, “в команді”.

Практична база для проведення заняття: ситуативні завдання - “кейси”.

Завдання:

1. Провести порівняльний аналіз термінологічних визначень поняття “містобудування” наданих з різних джерел.
2. Скласти власне термінологічне визначення.
3. Заслухати зауваження опонентів та відповісти на запитання.

Література:

1. Закон України “Про основи містобудування”.
2. Закон України “Про архітектурну діяльність”.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2. Чисельність населення міст. Містобудівні показники для розрахунку чисельності міста. Основні техніко-економічні показники.

Мета заняття: опанування на практиці навичками розрахунку ключових містобудівних показників.

Техніка проведення заняття: “brain storming” з елементами командного змагання.

Практична база для проведення заняття: ситуативні завдання - “кейси”.

Завдання:

1. Відповісти на запитання: “За допомогою яких містобудівних показників було визначено чисельність населення в отриманому ситуативному завданні?”
2. Встановити одиниці виміру цих показників.
3. Спробуйте сформулювати власний варіант визначення цих містобудівних показників.
4. Встановити наскільки точно був проведений розрахунок чисельності населення в ситуативному завданні.
5. Наведіть власні розрахунки містобудівних показників.

Література:

1. Закон України “Про основи містобудування”.
2. Закон України “Про архітектурну діяльність”.
3. ДБН 360-92** “Планування та забудова міських і сільських поселень”.
4. Основы теории градостроительства: Учеб. для вузов. Спец. “Архитектура” / З.Н. Яргина, Я.В. Косицкий, В.В. Владимиров и др. Под ред. З.Н. Яргиной. – М.: Стройиздат, 1986. – 326 с., ил.
5. В.А. Бутягин. Планировка и благоустройство городов. Учебник для вузов. М., Стройиздат, 1974, 381 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3. Класифікація міських та сільських поселень

Мета заняття: отримання та закріплення знань щодо класифікації поселень за чисельністю населення. Знайомство з нормативними документами в галузі містобудування, їх структурою, сферою застосування.

Техніка проведення заняття: “brain storming” з елементами командного змагання.

Практична база для проведення заняття: ситуативні завдання - “кейси”.

Завдання:

Дайте відповіді на наступні запитання:

1. Яку кількість населення на вашу думку повинні мати найзначніші, значні, великі, середні та малі міста?
2. Яку кількість населення на вашу думку повинні мати найзначніші, значні, великі, середні та малі сільські поселення?
3. Як розшифровується аббревіатура ДБН?

Література:

1. Закон України “Про основи містобудування”.
2. Закон України “Про архітектурну діяльність”.
3. ДБН 360-92** “Планування та забудова міських і сільських поселень”.
4. Основы теории градостроительства: Учеб. для вузов. Спец. “Архитектура” / З.Н. Яргина, Я.В. Косицкий, В.В. Владимиров и др. Под ред. З.Н. Яргиной. – М.: Стройиздат, 1986. – 326 с., ил.
5. В.А. Бутягин. Планировка и благоустройство городов. Учебник для вузов. М., Стройиздат, 1974, 381 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4. Семінарське заняття. Історія містобудування

Мета заняття: виділення історичних закономірностей містобудівного розвитку, факторів, що мають вплив на містобудівну діяльність людини.

Техніка проведення заняття: індивідуальні виступи студентів.

Практична база для проведення заняття: інтернет-ресурси, дистанційний курс “Містобудування” на сайті Центру дистанційного навчання ХНАМГ

Завдання: підготувати доповіді з тематики історії містобудування. Виділити загальні особливості, тенденції відносно окремого містобудівного періоду. Приділити увагу планувальній організації міст, архітектурним особливостям, інженерній інфраструктурі, благоустрою.

Теми для доповідей:

1. Містобудування Стародавньої Індії
2. Містобудування Стародавнього Китаю.
3. Містобудування країн Південної Америки у стародавні часи.
4. Містобудування країн Єгейського світу.

Література

1. Бунин А.В., Саваренская Т.Ф. История градостроительного искусства, Т. I, II – М.: Стройиздат, 1979.
2. В.Л. Глазычев. Урбанистика. М.: Европа, 2008 .
3. А.В. Бунин, Л.А. Ильин, Н.Х. Поляков. Градостроительство. Под ред. В. Шкварикова. – М. Академия архитектуры СССР, 1945.
4. А. Гутнов, В. Глазычев. Мир архитектуры. Лицо города. – М.: Молодая гвардия, 1990.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5. Планувальні структури міст. Види забудови

Мета заняття: отримання та закріплення знань щодо планувальної організації міст, видів планувальних структур, видів забудови.

Техніка проведення заняття: “brain storming” з елементами командного змагання.

Практична база для проведення заняття: ситуативні завдання - “кейси”.

Завдання:

Дайте відповіді на наступні запитання:

1. До якого типу можна віднести планувальні структури міст, розглянуті під час лекційних занять? Деталізуйте та аргументуйте свою відповідь.
2. До якого типу з вказаних можна віднести планувальну структуру м. Харкова? Які ще міста з подібною планувальною структурою ви можете назвати?
3. До якого типу можна віднести види забудови, розглянуті під час лекційних занять? Чому? Деталізуйте та аргументуйте свою відповідь.
4. До якого типу з вказаних можна віднести види забудови у м. Харкова?

Література:

1. Бунин А.В., Саваренская Т.Ф. История градостроительного искусства, Т. I, II – М.:, Стройиздат, 1979.
2. Основы теории градостроительства: Учеб. для вузов. Спец. “Архитектура” / З.Н. Яргина, Я.В. Косицкий, В.В. Владимиров и др. Под ред. З.Н. Яргиной. – М.: Стройиздат, 1986. – 326 с., ил.
3. В.А. Бутягин. Планировка и благоустройство городов. Учебник для вузов. М., Стройиздат, 1974, 381 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 6. Поточний тестовий контроль з тематики змістовного модулю

Мета заняття: контроль знань студентів отриманих під час вивчення матеріалу змістовного модуля .

Техніка проведення заняття: комп'ютерне тестування.

Практична база для проведення заняття: індивідуальні тестові завдання в електронній формі підготовлений на базі платформи Moodle у системі дистанційного навчання Харківської національної академії міського господарства

Література:

1. Штомпель Н.Е. Конспект лекцій з дисципліни “Містобудування” для студентів 1 курсу денної форми навчання спеціальності 6.030601 “Менеджмент організацій”, Харків, ХНАМГ, 2009, 109 с.
2. Основы теории градостроительства: Учеб. для вузов. Спец. “Архитектура” / З.Н. Яргина, Я.В. Косицкий, В.В. Владимиров и др. Под ред. З.Н. Яргиной. – М.: Стройиздат, 1986. – 326 с., ил.
3. В.А. Бутягин. Планировка и благоустройство городов. Учебник для вузов. М., Стройиздат, 1974, 381 с.
4. Бунин А.В., Саваренская Т.Ф. История градостроительного искусства, Т. I, II – М.:, Стройиздат, 1979.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7. Планувальні структури міст. Вуличні мережі

Мета заняття: отримання та закріплення знань щодо планувальної організації міст, вуличних мереж, видів транспорту, класифікації вулиць та доріг.

Техніка проведення заняття: “brain storming” з елементами командного змагання.

Практична база для проведення заняття: ситуативні завдання - “кейси”.

Завдання:

Дайте відповіді на наступні запитання:

1. Сформулюйте вимоги міського транспорту до планувальної структури міста.
2. Які типи планувальних структур характеризуються найкращою транспортною спроможністю?
3. Що таке коефіцієнт непрямолінійності?

Література:

1. Бунин А.В., Саваренская Т.Ф. История градостроительного искусства, Т. I, II – М.:, Стройиздат, 1979.
2. Основы теории градостроительства: Учеб. для вузов. Спец. “Архитектура” / З.Н. Яргина, Я.В. Косицкий, В.В. Владимиров и др. Под ред. З.Н. Яргиной. – М.: Стройиздат, 1986. – 326 с., ил.
3. В.А. Бутягин. Планировка и благоустройство городов. Учебник для вузов. М., Стройиздат, 1974, 381 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 8. Зовнішній транспорт

Мета заняття: отримання та закріплення знань щодо основних видів зовнішнього транспорту міста.

Техніка проведення заняття: “brain storming” з елементами командного змагання.

Практична база для проведення заняття: ситуативні завдання - “кейси”.

Завдання:

Дайте відповіді на наступні запитання:

1. Назвіть основні види зовнішнього транспорту. Його характеристики.
2. Назвіть види станцій залізної дороги.
3. Намалюйте основні схеми залізнодорожних вузлів.
4. Назвіть види морських портів.
5. Намалюйте основні схеми морських портів. Наведіть приклади.

Література:

1. *Основы теории градостроительства: Учеб. для вузов. Спец. “Архитектура” / З.Н. Яргина, Я.В. Косицкий, В.В. Владимиров и др. Под ред. З.Н. Яргиной. – М.: Стройиздат, 1986. – 326 с., ил.*
2. *В.А. Бутягин. Планировка и благоустройство городов. Учебник для вузов. М., Стройиздат, 1974, 381 с.*

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 9. Озеленення міст

Мета заняття: отримання та закріплення знань щодо структури озеленення міста, його основних рекреаційних зон.

Техніка проведення заняття: “brain storming” з елементами командного змагання.

Практична база для проведення заняття: ситуативні завдання - “кейси”.

Завдання:

Дайте відповіді на наступні запитання:

1. Класифікація зелених насаджень та їх нормування.
2. Які принципи розміщення зелених насаджень у місті?

Література:

1. Бунин А.В., Саваренская Т.Ф. История градостроительного искусства, Т. I, II – М.:, Стройиздат, 1979.
2. Основы теории градостроительства: Учеб. для вузов. Спец. “Архитектура” / З.Н. Яргина, Я.В. Косицкий, В.В. Владимиров и др. Под ред. З.Н. Яргиной. – М.: Стройиздат, 1986. – 326 с., ил.
3. В.А. Бутягин. Планировка и благоустройство городов. Учебник для вузов. М., Стройиздат, 1974, 381 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 10. Функціональне зонування міста

Мета заняття: отримання та закріплення знань щодо функціонального зонування міста.

Техніка проведення заняття: “brain storming” з елементами командного змагання.

Практична база для проведення заняття: ситуативні завдання - “кейси”.

Завдання:

Дайте відповіді на наступні запитання:

1. Назвіть основні функціональні зони міста.
2. Що включає сільбищна територія?
3. Що включає виробнича територія?
4. Що включає ландшафтно-рекреаційна територія?

Література:

1. ДБН 360-92** “Планування та забудова міських і сільських поселень”.
2. Основы теории градостроительства: Учеб. для вузов. Спец. “Архитектура” / З.Н. Яргина, Я.В. Косицкий, В.В. Владимиров и др. Под ред. З.Н. Яргиной. – М.: Стройиздат, 1986. – 326 с., ил.
3. В.А. Бутягин. Планировка и благоустройство городов. Учебник для вузов. М., Стройиздат, 1974, 381 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 11. Сельбищна територія

Мета заняття: отримання та закріплення знань щодо принципів організації сельбищної території міста.

Техніка проведення заняття: “brain storming” з елементами командного змагання.

Практична база для проведення заняття: ситуативні завдання - “кейси”.

Завдання:

Дайте відповіді на наступні запитання:

1. Які основні структурні елементи сельбищної території міста? Деталізуйте та аргументуйте свою відповідь.
2. Які їх розміри?
3. Яка щільність населення відповідно до діючих нормативів?

Література:

1. ДБН 360-92** “Планування та забудова міських і сільських поселень”.
2. Основы теории градостроительства: Учеб. для вузов. Спец. “Архитектура” / З.Н. Яргина, Я.В. Косицкий, В.В. Владимиров и др. Под ред. З.Н. Яргиной. – М.: Стройиздат, 1986. – 326 с., ил.
3. В.А. Бутягин. Планировка и благоустройство городов. Учебник для вузов. М., Стройиздат, 1974, 381 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 12. Виробнича територія, принципи її розміщення у місті. Поточний тестовий контроль з тематики змістовного модуля

Мета заняття: отримання та закріплення знань щодо організації міст, виробничої території міста. Контроль знань студентів отриманих під час вивчення матеріалу змістовного модуля .

Техніка проведення заняття: “brain storming” з елементами командного змагання, комп’ютерне тестування. Індивідуальні тестові завдання в електронній формі підготовлений на базі платформи Moodle у системі дистанційного навчання Харківської національної академії міського господарства

Практична база для проведення заняття: ситуативні завдання - “кейси”.

Завдання:

Дайте відповіді на наступні запитання:

1. Що таке промислово-виробнича зона? Деталізуйте та аргументуйте свою відповідь.
2. Якими принципами необхідно керуватися при розміщенні промислово-виробничої зони?

Література:

1. ДБН 360-92** “Планування та забудова міських і сільських поселень”.
2. Основы теории градостроительства: Учеб. для вузов. Спец. “Архитектура” / З.Н. Яргина, Я.В. Косицкий, В.В. Владимиров и др. Под ред. З.Н. Яргиной. – М.: Стройиздат, 1986. – 326 с., ил.
3. В.А. Бутягин. Планировка и благоустройство городов. Учебник для вузов. М., Стройиздат, 1974, 381 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 13. Розрахунок балансу території міста

Мета заняття: отримання та закріплення знань щодо розрахунку балансу території міста.

Техніка проведення заняття: “brain storming” з елементами командного змагання.

Практична база для проведення заняття: ситуативні завдання - “кейси”.

Завдання:

Дайте відповіді на наступні запитання:

1. Що таке баланс міської території? Деталізуйте та аргументуйте свою відповідь.
2. Що таке проектний баланс території міста?
3. Яким чином розраховуються розміри території міста?.

Література:

1. ДБН 360-92** “Планування та забудова міських і сільських поселень”.
2. Основы теории градостроительства: Учеб. для вузов. Спец. “Архитектура” / З.Н. Яргина, Я.В. Косицкий, В.В. Владимиров и др. Под ред. З.Н. Яргиной. – М.: Стройиздат, 1986. – 326 с., ил.
3. В.А. Бутягин. Планировка и благоустройство городов. Учебник для вузов. М., Стройиздат, 1974, 381 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 14. Містобудування в системі місцевого самоврядування в Україні

Мета заняття: отримання та закріплення знань щодо організації процесів містобудування в системі місцевого самоврядування в Україні.

Техніка проведення заняття: “brain storming” з елементами командного змагання.

Практична база для проведення заняття: ситуативні завдання - “кейси”.

Завдання:

Дайте відповіді на наступні запитання:

1. Що таке місцеве самоврядування? Деталізуйте та аргументуйте свою відповідь.
2. Що включає система місцевого самоврядування?
3. Які повноваження органів місцевого самоврядування в галузі містобудування та земельних відносин? Деталізуйте та аргументуйте свою відповідь.

Література:

1. Закон України “Про систему місцевого самоврядування”.
2. Закон України “Про основи містобудування”.
3. Закон України “Про архітектурну діяльність”.
4. ДБН 360-92** “Планування та забудова міських і сільських поселень”.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 15. Урбанізація та її вплив на містобудівні процеси

Мета заняття: отримання та закріплення знань щодо світових урбанізаційних процесів.

Техніка проведення заняття: “brain storming” з елементами командного змагання.

Практична база для проведення заняття: ситуативні завдання - “кейси”.

Завдання:

Дайте відповіді на наступні запитання:

1. Що таке метрополітенський ареал? Деталізуйте та аргументуйте свою відповідь.
2. Дайте визначення “мегалополіса”.
3. Назвіть основні урбанізаційні стадії.

Література:

1. Бархин М.Г. Архитектура и человек. Проблемы градостроительства будущего. – М.: 1979.
2. Фомин И.А. Планировка городских агломераций. – Киев: Центр НТИ по градостроительству и архитектуре, 1979. – 142 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 16. Глобалізаційні процеси в світі та їх вплив на містобудівну діяльність. Модульний контроль з тематики курсу

Мета заняття: отримання та закріплення знань щодо процесів глобалізації та їх впливу на містобудівні утворення, регулювання, планування та забудову території.

Техніка проведення заняття: “brain storming” з елементами командного змагання.

Практична база для проведення заняття: ситуативні завдання - “кейси”.

Завдання:

Дайте відповіді на наступні запитання:

1. Яким чином глобалізаційні процеси в світі впливають на містобудівну діяльність?
2. Назвіть рівні планування території в Україні? Деталізуйте та аргументуйте свою відповідь.
3. У чому полягає планування територій на цих рівнях?
4. У чому полягає нормативне регулювання забудови?.

Література:

1. Закон України “Про систему місцевого самоврядування”.
2. Закон України “Про основи містобудування”.
3. Закон України “Про архітектурну діяльність”.
4. Закон України “Про планування та забудову територій”.
5. ДБН 360-92** “Планування та забудова міських і сільських поселень”.

ГЛОСАРІЙ

Автономія (грец. *autonomia* – самоуправління, незалежність) – у широкому розумінні означає надання деяким частинам держави (областям, департаментам, префектурам, провінціям та ін.) прав на самоврядування в адміністративній сфері (у такому розумінні цей термін вживається в політико-юридичних науках); у вузькому, спеціальному розумінні цього слова автономія означає широке внутрішнє самоврядування політико-національного або національно-територіального утворення в рамках єдиної держави, і стосується не лише адміністративної, а й інших сфер життя і діяльності, а також деяких питань законодавства.

Агломерація міська (від лат. *приєднувати*) – територіальне утворення, в основі якого лежить певне місто, а також певна сукупність поселень міського типу, сільських та інших поселень, які об'єктивно об'єднані в єдине ціле (складну багатокомпонентну динамічну систему) інтенсивними економічними, у тому числі трудовими та соціальними, культурно-побутовими, рекреаційними та іншими зв'язками, а також екологічними інтересами. В англійській літературі такі скупчення міст звуться „конурбаціями” (від лат. *con* – з, разом і *urbus* – місто), в американській – метро полісами (від грец. *metropolis* – головне місто, столиця). Як правило, міська агломерація у вигляді цілісного територіального соціально-економічного утворення виникає на базі функціонального і просторового розвитку великого міста-ядра і утворює значну зону урбанізації, поглинаючи суміжні населені пункти. Виділяють моноцентричні міські агломерації з одним місто-ядром, яке підпорядковує своєму впливові усі інші поселення, розташовані в його приміській зоні, і набагато перевищує їх за своїм розміром і економічним потенціалом, та поліцентричні міські агломерації, що мають кілька взаємопов'язаних міст-центрів, наприклад, агломерації Донбасу. В міських агломераціях обох типів можна досить чітко виділити найбільш густо населене основне або центральне урбанізоване ядро і периферію, що оточує його. Міські агломерації значно відрізняються одна

від одної за чисельністю населення, розміром території, кількістю населених пунктів.

Адміністративний центр – поселення яке має законодавчо встановленні функції центру адміністративного управління щодо інших поселень, розміщених на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці (країни, області, району). Функції поселення як адміністративного центру значною мірою визначають соціальну структуру та характер зайнятості його населення.

Адміністративно-територіальна одиниця в Україні – область, район, місто, район у місті, селище, село.

Багатофункціональні міста – міста, в яких одночасно концентрується багато галузей господарства і видів діяльності: промисловість, будівництво, транспорт, торгівля, фінанси, заклади освіти, охорони здоров'я, культури, науки, управління, тощо.

Баланс території – система показників, яка характеризує співвідношення територій різного функціонального призначення (за сучасним і перспективним використанням) території міста або регіону. Застосовується при розробленні схем планування територій і генеральних планів міст.

Виключна компетенція – повноваження органу або посадової особи місцевого самоврядування, які не можуть бути передані будь-яким способом іншим органам або посадовим особам місцевого самоврядування та державної влади.

Виконавчі органи рад - органи, які відповідно до Конституції України та Закону України „Про місцеве самоврядування в Україні” створюються сільськими, селищними, міськими, районними в містах (у разі їх створення) радами для здійснення виконавчих функцій і повноважень місцевого самоврядування у межах, визначених законодавством України.

Генеральна схема планування території України – містобудівна документація, яка визначає концептуальні рішення планування та використання території України.

Генеральний план населеного пункту - містобудівна документація, яка визначає принципові вирішення розвитку, планування, забудови та іншого використання території населеного пункту.

Делеговані повноваження - повноваження органів виконавчої влади, надані органам місцевого самоврядування законом, а також повноваження органів місцевого самоврядування, які передаються відповідним місцевим державним адміністраціям за рішенням районних, обласних рад.

Державна стратегія регіонального розвитку в Україні – документ, який визначає стратегічні державні пріоритети, зміст та засоби реалізації Концепції державної регіональної політики в середньостроковій перспективі (4-6 років). Розробляється на середньостроковий період в ув'язці з прогнозом економічного і соціального розвитку України на такий самий термін, Генеральною схемою планування території України. Є складовою частиною національної системи стратегічного планування регіонального розвитку.

Державне прогнозування економічного і соціального розвитку – науково обґрунтоване передбачення напрямків розвитку країни, окремих галузей економіки або окремих адміністративно-територіальних одиниць, можливого стану економіки та соціальної сфери в майбутньому, а також альтернативних шляхів і термінів досягнення параметрів економічного і соціального розвитку. Прогноз економічного і соціального розвитку є засобом обґрунтування вибору тієї чи іншої стратегії та прийняття конкретних рішень органами законодавчої та виконавчої влади, органами місцевого самоврядування щодо регулювання соціально-економічних процесів.

Екістика (від грец. oikos – дім, житло) – теорія формування і еволюції людських поселень, висунута грецьким архітектором-містобудівником К.Доксіадісом в 50-60 роках 20 століття. Доксіадіс і його послідовники

розглядають екістику як науку, основна мета якої – створення міст різної величини з оптимальним сполученням усіх елементів їхньої планувальної структури. Згідно з теорією екістики розвиток міських поселень проходить певні етапи на шляху до екуменополіса – „світового” міста майбутнього, в якому буде проживати більша частина населення земної кулі. На рахунку Афіńskiego центру екістики десятки регіональних і містобудівних програм, більше 150 генеральних планів міст і агломерацій, багаторічна дослідницька програма „Місто майбутнього”, дослідження і проектування системи розселення в 46 країнах світу тощо. В основу теорії екістики закладено п’ять універсальних принципів, що використовуються при розробці регіональних і містобудівних програм. Згідно з ним людина намагається: 1) до максимуму звести свої потенційні контакти з середовищем; 2) до мінімуму звести свої енергетичні, просторові і вартісні затрати; 3) оптимізувати свій „захисний простір” у будь-який час і в будь-якому місці; 4) оптимізувати взаємостосунки з іншими елементами своєї системи життя, яка включає: природу, суспільство, споруди всіх видів і взаємозв’язки їх з дорогами і комунікаціями; 5) досягти синтезу всього вищезгаданого в плануванні міст. Всі ці принципи є сферою планування територій (геопланування).

Житлово-комунальне господарство – одна з галузей економіки міста, яка забезпечує ефективне функціонування житлового та нежитлового фонду. Складається з таких підгалузей: житлове господарство, водопровід та водопостачання, каналізаційне господарство, шляхове господарство, зелене господарство; газопостачання, тепlopостачання, електропостачання, благоустрій та санітарне очищення міста, зовнішнє освітлення міста, система протизсувних заходів, ритуальне обслуговування населення.

Кадастр (від франц. cadastre – реєстр) - систематизований звід відомостей, який складається періодично або шляхом безперервних спостережень над відповідним об’єктом. Розрізняють кадастри земельний, водний, лісовий, родовищ корисних копалин, тваринного світу,

містобудівний, меліоративний, кадастр територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Кадастровий план – графічне супроводження реєстрів містобудівного кадастру, що містить опис меж землекористування, фіксує наявність будинків та споруд, інженерних, транспортних мереж та ін. На кадастровому плані зазначається код ділянки. Визначення меж кадастрової ділянки на основі групування ділянок землекористування з урахуванням адміністративно-територіального поділу міста, функціонального зонування його території, транспортного районування та природних обмежень є передумовою кадастрового районування території міста.

Кантон (франц. *canton* – округ) – 1) федеративна територіальна одиниця в Швейцарії; 2) невелика адміністративно-територіальна одиниця в Бельгії, Франції та у деяких інших країнах.

Каркас території – область зосередження функціональної активності найбільш масових процесів життєдіяльності населення, пов'язаних з високою інтенсивністю освоєння простору. Решта території регіону (міста) утворює так звану „тканину” – зону переважної локалізації видів діяльності, що не потребують високої просторової концентрації. Для великих регіонів каркас – це його міста плюс транспортна мережа. Для міст і міських агломерацій каркас співвідноситься з їхньою планувальною структурою. Він являє собою сукупність найбільш масових за значенням, функціями і інтенсивністю використання території структурних частин і елементів міста (агломерації), їх взаємного розташування і зв'язків між ними. Каркас також асоціюється з його транспортно-комунікаційною основою, але остання лише входить до його складу, проте не вичерпує змісту. Транспорт (потужні лінії та вузли) є передумовою побудови каркасу, тому концепція каркасу планувальної структури спершу виникла з тенденції використання переваг територій, розташованих вздовж транспортних комунікацій, для подальшого розвитку міста. Звідси впливає ідея „лінійного” міста, а також специфічних регіональних структур: „лінійно-вузлової”, „лінійно-полосової” тощо.

Концепція каркасу території запропонована російським географом М.М. Баранським, архітекторами О.Гутновим і О.Кудрявцевим. Іноді застосовуються терміни „економічний каркас”, „опорний каркас”, „планувальний каркас”, „каркас розселення” тощо.

Лінії регулювання забудови - визначені в містобудівній документації межі розташування будинків і споруд відносно червоних ліній, меж окремих земельних ділянок, природних меж та інших територій.

Локальна система розселення – розташована в межах компактної території сітка поселень, об'єднаних між собою виробничими зв'язками, системою обслуговування населення, транспортною мережею, системою інформації, єдиною політикою природокористування і охорони навколишнього природного середовища, централізацією управління автономними об'єктами системи. В локальній системі об'єктивно існує можливість щоденного особистого спілкування і обміну інформацією всіх представників її активного населення. З соціологічної точки зору локальна система може ототожнюватися з соціумом – первинним територіальним осередком, що об'єднує колективи і окремих людей, в рамках якого проявляється сукупність стосунків і найбільш інтенсивно розвиваються демографічні процеси.

Людність поселень – чисельність постійного населення міських і сільських поселень, один з основних показників при характеристиці величини поселень та їхньої класифікації. Людність поселення пов'язана з соціально-економічними функціями, які виконує поселення у системі розселення.

Людського розвитку індекс – спеціальний сукупний індекс, який на підставі відповідних показників дає узагальнюючу оцінку людського прогресу. Такими показниками є ВВП на душу населення, рівень освіченості і тривалість життя. Вперше розроблений у 1990 році ООН. Розраховується для окремих соціальних та етнічних груп, а також регіонів. Є індикатором їхнього добробуту.

Магістрат – 1) міське управління в деяких країнах (Норвегія, Швеція, Данія та ін.); може складатися з чиновників, призначених урядом, або вибраних осіб; 2) назва міського управління, те ж саме, що муніципалітет. В Україні у XV-XIX ст. – орган міського самоврядування, що здійснював адміністративно-судові функції і відповідно складався з двох колегій – ради (адміністративний орган) і лави (судовий орган); 3) чиновник судової влади (суддя, слідчий, прокурор) в Італії, Франції та деяких інших зарубіжних країнах.

Макрорайонування (макрорегіоналізація) – суспільно-економічне, науково-обгрунтоване виділення за певними (і не лише економічними) ознаками великих територій країни, що історично склалися або формуються в процесі розвитку продуктивних сил і об'єктивно відбивають територіальний поділ праці.

Макрорегіони - великі регіони, що можуть охоплювати групу найбільших у країні адміністративно-територіальних одиниць, які, на відміну від останніх, не мають повного складу органів регіонально-державного управління. Створюються насамперед для стратегічного планування та удосконалення макроструктури економічного простору.

Метрополізація – морфологічний різновид урбанізації: 1) процес концентрації різних видів діяльності і населення в єдиному центрі країни – метрополісі, в більшості випадків – у її столиці; 2) зростання питомої ваги населення столичної агломерації в чисельності населення країни.

Мікрорайон – містобудівне утворення з повним комплексом повсякденного обслуговування населення у радіусі доступності (крім дитячих установ та шкіл) не більше 500 метрів. Елемент функціональної і планувальної структури житлового району. Розміщується на звільненій від транзитного руху транспорту міжмагістральній території площею 10-60 га, чисельність населення – від 4 до 15 тисяч осіб. Межами мікрорайонів є, як правило, вулиці, проїзди, природні рубежі. Мікрорайон може розчленуватися на містобудівні комплекси або житлові групи.

Місто, міське поселення – населене місце, значне за розмірами, чисельністю і густотою населення, зайнятого переважно у неаграрних сферах діяльності. Виконує, як правило, промислові, наукові, транспортні, курортні, торговельні, культурні та адміністративно-господарські функції і відзначається концентрацією виробництва і підвищеною компактністю переважно багатоповерхової забудови з певним рівнем архітектурно-художнього оформлення, та інженерно-технічного устаткування. Населення міста веде своєрідний (міський) спосіб життя та повсякденної діяльності і за їхніми формами об'єднане в певну соціально-територіальну спільність. Місто є історично-конкретною соціально-просторовою формою існування суспільства.

„Місто-район” – 1) просторова форма розселення, міська територія, що включає ядро, серединну, периферійну і міську зони. Його зовнішня границя обмежує територію з сільським господарством, переважна частина населення якої зайнята в місті. Європейський аналог американського визначення „метрополітенський стандартний ареал”. 2) районно-урбаністична модель розповсюдження традиційного змісту міста як системи ”житло-труд-відпочинок” на весь урбанізований район, тобто комплекс міст і поселень. Практично це означає перш за все деконцентрацію послуг за тієї ж централізації місць роботи.

Містобудівна документація - затверджені текстові і графічні матеріали, якими регулюється планування, забудова та інше використання території.

Місцева державна адміністрація - це місцевий орган виконавчої влади, що входить до системи органів виконавчої влади. Місцева державна адміністрація в межах своїх повноважень здійснює виконавчу владу на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, а також реалізує повноваження, делеговані їй відповідною радою. Місцеві державні адміністрації є юридичними особами.

Місцеве самоврядування в Україні - це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста - самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. Місцеве самоврядування здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст.

Місцеві правила забудови - нормативно-правовий акт, яким встановлюється порядок планування і забудови та іншого використання територій, окремих земельних ділянок, а також перелік усіх допустимих видів, умов і обмежень забудови та іншого використання територій та окремих земельних ділянок у межах зон, визначених планом зонування.

Органи самоорганізації населення - представницькі органи, що створюються частиною жителів, які тимчасово або постійно проживають на відповідній території в межах села, селища, міста.

Планування територій - процес регулювання використання територій, який полягає у створенні та впровадженні містобудівної документації, ухваленні та реалізації відповідних рішень.

Представницький орган місцевого самоврядування - виборний орган (рада), який складається з депутатів і відповідно до закону наділяється правом представляти інтереси територіальної громади і приймати від її імені рішення.

Принципи місцевого самоврядування – основні засади здійснення місцевого самоврядування, серед яких: народовладдя; законність; гласність; колегіальність; поєднання місцевих і державних інтересів; виборність; правова, організаційна та матеріально-фінансова самостійність в межах повноважень, визначених законами; підзвітність та відповідальність перед

територіальними громадами їх органів та посадових осіб; державна підтримка та гарантії місцевого самоврядування; судовий захист прав місцевого самоврядування.

Програма економічного і соціального розвитку України - документ, в якому визначаються цілі та пріоритети економічного і соціального розвитку, засоби та шляхи їх досягнення, формується взаємоузгоджена і комплексна система заходів органів законодавчої і виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, спрямованих на ефективне розв'язання проблем економічного і соціального розвитку, досягнення стабільного економічного зростання, а також характеризуються очікувані зміни у стані економіки та соціальної сфери.

Регіон – (франц. region, від лат. region – область, район) – територія, яка відрізняється від інших територій за рядом ознак і характеризується певною цілісністю та взаємопов'язаністю її складових елементів. Є ключовим поняттям в регіоналістиці, регіонології, регіональній економіці, регіональній науці, регіонознавстві. Регіони виділяються з території відповідно до певних цілей і завдань, найголовнішою з яких є управління розвитком регіону. Регіони можуть бути будь-якого розміру - від міста (або району у великому місті) до величезних регіонів всередині континенту. Для позначення територіального обсягу регіону можуть застосовуватись такі терміни як "локальне регіональне утворення", "мікрорегіон", "мезорегіон", "макрорегіон" тощо. У разі виділення в середині країни з метою управління розвитком регіону він є основною складовою частиною державного територіального устрою, яка визначена єдиною політикою державного регіоналізму і має організаційну відокремленість, цілісність, економічну і географічну самодостатність, право місцевого самоврядування, систему державних органів, які є елементами (підсистемами) державної структури влади і управління країною. Так, у цьому випадку під регіоном може розумітися найбільша адміністративно-територіальна одиниця субнаціонального рівня, яка має виборну владу, юридичну незалежність та

власний бюджет. В умовах України – це рівень областей та АР Крим. Безвідносно до цілі територіального управління регіон може означати частину країни, що історично склалася і характеризується специфічними природнокліматичними умовами та відносно стійкими економічними й соціально-демографічними особливостями, певною спрямованістю розвитку продуктивних сил. Основними критеріями виділення (виокремлення) регіону вважаються спільність народногосподарських і регіональних завдань, техніко-економічні особливості розвитку промисловості та сільського господарства, наявність суб'єктів господарювання, об'єднаних регіональними, економічними, політичними, соціальними, культурно-етнічними інтересами.

Регіональні правила забудови - нормативно-правовий акт, яким встановлюється загальний для територій і населених пунктів області, Автономної Республіки Крим (крім міст Києва та Севастополя, міст республіканського значення Автономної Республіки Крим, міст обласного значення) порядок планування, забудови та іншого використання територій і окремих земельних ділянок.

Схема планування території - містобудівна документація, яка визначає принципові рішення щодо планування, забудови та іншого використання відповідних територій адміністративно-територіальних одиниць, їх окремих частин.

Територіальна громада - жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр. Територіальна громада є первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень. Територіальні громади сусідніх сіл можуть об'єднуватися в одну територіальну громаду, створювати єдині органи місцевого самоврядування та обирати єдиного сільського голову. Добровільне об'єднання територіальних громад відбувається за рішенням

місцевих референдумів відповідних територіальних громад сіл. Таке рішення є наданням згоди на створення спільних органів місцевого самоврядування, формування спільного бюджету, об'єднання комунального майна. Вихід із складу сільської громади здійснюється за рішенням референдуму відповідної територіальної громади. У містах з районним поділом територіальні громади районів діють як суб'єкти права власності.

Територія - частина земної поверхні у визначених межах (кордонах) з властивими їй географічним положенням, природними та створеними діяльністю людей умовами та ресурсами, а також з повітряним простором та розташованими під нею надрами.

Учасники державного прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України - органи державної влади, які розробляють, затверджують і здійснюють прогностичні та програмні документи економічного і соціального розвитку, а саме: Кабінет Міністрів України, уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань економічної політики, інші центральні органи виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування.

Ценз людності - критерій віднесення населених місць до категорії міських поселень на основі чисельності їхнього населення. В різних країнах світу ценз людності різний (від 250 осіб в Данії до 30 тисяч осіб в Японії).

Центр – об'єкт (або концентрована група об'єктів), який відносно решти простору виконує певну функцію (адміністративну, фінансову, інформаційну тощо).

Центральних місць теорія – одна з провідних теорій регіональної економіки, опрацьована незалежно одним від одного В. Крісталером і А. Кльошем у 30-х роках 20-го століття. Це спроба теоретично пояснити ієрархічну організацію мережі поселень, або „центральных місць”, і упорядкованість у відстані між поселеннями, характерну для центрів тієї чи іншої функціональної спеціалізації у різних районах. Теорія центральних

місць базується на припущенні, що розміщення економічної діяльності головним чином визначається ринковими умовами пропозиції і попиту. Теорія пояснила, чому одні товари та послуги мають вироблятися (надаватися) у кожному населеному пункті (продукти першої необхідності), другі – в середніх поселеннях (звичайний одяг, побутові послуги тощо), треті – тільки у великих містах (предмети розкошу, театри, музеї, тощо). Відповідно до теорії центральних місць зони обслуговування і збуту з плином часу мають тенденцію оформлятися в правильні шестикутники, а вся заселена територія покривається ними без просвіту.

Центральні і спеціалізовані функції міст – дві значні групи містоутворюючих функцій, що складають народногосподарську основу (економічну базу) розвитку міст. Центральні функції міста, пов'язані з всебічним обслуговуванням території, що оточує місто, найбільш чітко виражені в сільськогосподарських районах з порівняно слаборозвинутою промисловістю і досить рідкою мережею міст – центральних місць. У таких районах найбільш часто зустрічаються міста – місцеві центри „у чистому вигляді”. Однак у процесі індустріалізації і урбанізації центральні функції все більше поєднуються зі спеціалізованими (промисловими, транспортними, курортними, науковими тощо) функціями, які обслуговують великі території, до складу яких входять зони тяжіння багатьох інших міст – центральних місць. Для сучасного етапу урбанізації характерне інтенсивне формування міських систем різного рівня.

Центр населеності (центр ваги населення) – показник, який характеризує розміщення населення країни або регіону; обчислюється аналогічно центру ваги у механіці. Центр населеності – основний показник центрографічного методу вивчення населення; знаходиться у точці з географічними координатами, які обчислюються як середні з координат центрів окремих (по можливості дрібних) територіальних підрозділів країни або регіону, зважених за чисельністю їхнього населення.

Червоні лінії - визначені в містобудівній документації відносно пунктів геодезичної мережі межі існуючих та запроектованих вулиць, доріг, майданів, які відмежовують території мікрорайонів, кварталів та території іншого призначення.

Щільність забудови – інтенсивність використання території, що виражається у кількості житлового фонду або у кількості квартир на земельну ділянку (у розрахунку на одиницю площі території). Є основним узагальнюючим критерієм якості міського середовища. Різна щільність забудови може виступати суттєвим чинником поділу території на зони різного типу і визначати застосування того чи іншого типу забудови або, навпаки, може витікати з тих типів забудови, що обумовили зонування території.

Ядро – частина території регіону, в якій найбільшою мірою (з найбільшою густотою, інтенсивністю) виявлено її ознаки. Наприклад, у регіоні ресурсного типу в ядрі концентрується основна частина видобутку сировини. Решта території представлена периферією, яка доповнює ядро.

Ядро багаторегіональної системи – територія, яку охоплює множина регіонів, які розвиваються за варіантами, оптимальними для розвитку всієї системи (в тому сенсі, що їм не вигідно виділятися з системи, утворюючи територіальні коаліції). Умовою стабільності ядра є досягнення регіонами, які входять до системи, оптимуму Парето.

Навчальне видання

Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни “Містобудування” (для студентів 1 курсу денної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр галузі знань 0306 “Менеджмент і адміністрування” напряму підготовки 6.030601 “Менеджмент організацій”)

Укладач: Штомпель Наталя Едуардівна

Редактор: М.З. Аляб'єв

План 2009 поз. 24М

Підп. до друку 21.01.10	Формат 60x84 1/16	Папір офісний
Друк на ризографі	Обл.-вид. арк. 1,8	Ум.-друк.арк. 1,5
Тираж 100 прим.	Зам. №	

61002, м.Харків, ХНАМГ, вул. Революції, 12
Сектор оперативної поліграфії ЦНІТ ХНАМГ
61002, м.Харків, вул. Революції, 12